

Ιστορία - 28η Οκτωβρίου

Διάλεξε κόσμο

Εξώφ.: Κατερίνα Χαβουλού

Ένα επετειακό αφιέρωμα
με αφορμή το βιβλίο της
Λότης Πέτροβιτς-Ανδρουσοπούλου

ΕΙΜΑΣΤΕ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ
www.patakis.gr

Ο καιρός της σοκολάτας

28^η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2020 - ΕΝΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ ΕΠΕΤΕΙΑΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Αγαπητοί εκπαιδευτικοί,

Φέτος, που η επέτειος της 28ης Οκτωβρίου θα εορταστεί ξεχωριστά για κάθε σχολικό τμήμα, μας δίνεται η ευκαιρία να σας προτείνουμε μια σειρά απλών δραστηριοτήτων που βασίζονται σε λογοτεχνικά βιβλία και θα σας δώσουν τη δυνατότητα να οργανώσετε ένα διαθεματικό αφιέρωμα στο Έπος του 1940 και στον αγώνα των Ελλήνων. Στόχος μας είναι να φέρουμε τα παιδιά σε επαφή με τη μνήμη και την Ιστορία όπως την κατέγραψαν μέσα στο έργο τους σημαντικοί σύγχρονοι συγγραφείς. Θέλουμε έτσι να πετύχουμε την ουσιαστική επαφή τους με τα γεγονότα και τα πρόσωπα της εποχής, μιας και η λογοτεχνία καταφέρνει πάντα να χτίσει μια σχέση ενσυναίσθησης ανάμεσα στον αναγνώστη και στον λογοτεχνικό ήρωα.

Το υλικό που σας προτείνουμε βασίζεται στο βραβευμένο βιβλίο **Ο καιρός της σοκολάτας** της Λότης Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου, η οποία έζησε, μελέτησε και ερεύνησε τα γεγονότα της κατοχικής Ελλάδας και του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου.

Θα πρέπει φυσικά να τονίσουμε ότι το υλικό αυτό δεν μπορεί να αντικαταστήσει τη διαδικασία ανάγνωσης ενός λογοτεχνικού βιβλίου με όλα όσα αυτή προσφέρει στους μαθητές, αλλά μπορεί να αποτελέσει δημιουργική παρότρυνση προς τον σκοπό αυτό.

Ο καιρός της σοκολάτας

Φιλαναγνωστικό υλικό για ένα διαφορετικό επετειακό αφιέρωμα
στη σχολική τάξη: Ε΄, ΣΤ΄ Δημοτικού & Α΄ Γυμνασίου

Περιεχόμενα

- I. ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
- II. Η ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ ΜΟΙΡΑΖΕΤΑΙ ΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
- III. ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

I. Λίγα λόγια για την ιστορία του βιβλίου

Διαβάζουμε μαζί με τους μαθητές

Η συγγραφέας αποκαλύπτει

Όταν ήμουν παιδί, τρελαινόμουν για σοκολάτα. Μόνο που σπάνια έβρισκα έστω κι ένα μικρό κομμάτι – τόσο δύσκολη εκείνη η εποχή. Ίσως γι' αυτό ακόμα και τώρα μια σοκολάτα πάντα τη λαχταράω, πάντα με ξεκουράζει, πάντα με παρηγορεί έπειτα από κάποια στενοχώρια, όπως εκείνα τα χρόνια.

Για τα χρόνια εκείνα θα σου μιλήσω λοιπόν σ' αυτό το βιβλίο, θα σου διηγηθώ ιστορίες που έζησα, ιστορίες αληθινές που ίσως να σου φανούν απίστευτες, όπως τα παραμύθια. Δύο λόγους έχω που τις γράφω εδώ για να τις διαβάσεις. Ο πρώτος είναι ότι πίσω από τις γραμμές τους κρύβεται ένα κομμάτι της νεότερης Ιστορίας μας, μια εποχή που όσα βιβλία κι αν γραφτούν γι' αυτήν ποτέ δε θα είναι αρκετά. Αξίζει λοιπόν τον κόπο, νομίζω, τούτο το ταξίδι στον χρόνο, σε μια τόσο καθοριστική για την Ελλάδα ιστορική περίοδο, μέσα κι απ' τις δικές μου μαρτυρίες. Θα σε βοηθήσει να τη ζήσεις για λίγο με τη φαντασία σου, να μπεις στο κλίμα της, να τη γνωρίσεις ακόμα καλύτερα. Σημαντικό αυτό. Γιατί σίγουρα θα έχεις ακούσει πως όποιος δεν ξέρει καλά την Ιστορία του τόπου του μοιάζει με δεντράκι που προσπαθεί να μεγαλώσει δίχως ρίζες.

Ο δεύτερος λόγος είναι τούτος: πολλές φορές με ρωτούν τα παιδιά αν είναι αληθινά όσα διαβάζουν στα βιβλία μου, αν είναι βιώματά μου όσα γράφω. Τους απαντώ πως τα βιώματα είναι πολύτιμα για κάθε συγγραφέα, όμως αυτά και μόνο δεν αρκούν. Στα μυθιστορήματά μου υπάρχουν αρκετά περιστατικά που έζησα, όμως τα πραγματικά περιστατικά, για να γίνουν μυθιστόρημα, πρέπει να «πλαστούν». Η δημιουργία ενός μυθιστορήματος μοιάζει λίγο με τον τρόπο που φτιάχνουμε το ψωμί. Αν απλώς ανακατώσουμε αλεύρι, νερό, αλάτι και προζύμι –στοιχεία που είναι κι αυτά «πραγματικά»– ψωμί δε γίνεται. Πρέπει να τα ζυμώσουμε καλά, να τα πλάσουμε και να τα ψήσουμε προσεκτικά, για να βγει ψωμί ροδοψημένο και νόστιμο. Έτσι κάνει κι ο λογοτέχνης. Παίρνει πραγματικά περιστατικά, υλικά από τη ζωή, τα ζυμώνει με τη φαντασία του, τα πλάθει με το ταλέντο του, τα ψήνει με τη δουλειά του και δημιουργεί ένα μυθιστόρημα.

Καμιά φορά βέβαια μπαίνουν στα μυθιστορήματα και αυτούσια κάποια περιστατικά, αν ταιριάζουν κι αν βρουν τη σωστή τους θέση στην πλοκή. Όπως βάζουμε σταφίδες καμιά φορά στο ψωμί και γίνεται σταφιδόψωμο.

Αν έχεις κιόλας διαβάσει λοιπόν μερικά από τα βιβλία μου, θ' ανακαλύψεις εδώ επεισόδια πραγματικά που βρήκαν τρόπο να ζυμωθούν και να τρυπώσουν εκεί, όπως οι σταφίδες στο

σταφιδόψωμο. Αν πάλι δεν έτυχε ως τώρα να διαβάσεις κανένα, όταν κάποιο πέσει στα χέρια σου, ίσως αναγνωρίσεις στις σελίδες του κάποιο περιστατικό, κάποιο πρόσωπο, κάποιον τόπο, κάποιο στιγμιότυπο που το βρήκες εδώ και ξέρεις τώρα πως είναι αληθινό, έστω και μεταπλασμένο. Καλό διάβασμα λοιπόν και... καλό παιχνίδι. Κι αν παίξεις αρκετά με τούτο τον τρόπο, αν ταξιδέψεις αρκετά στην καρδιά της Αθήνας την εποχή του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου μέσ' από τις σελίδες αυτού του βιβλίου κι ύστερα θελήσεις να ξεκουραστείς, ίσως νιώσεις κι εσύ, όπως νιώθω κι εγώ σε παρόμοιες στιγμές, πως ήρθε ο καιρός για σοκολάτα...

Λ.Π.-Α.

II. Η συγγραφέας μοιράζεται με τα παιδιά

Η συγγραφέας Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουσοπούλου στέλνει έναν χαιρετισμό στους μαθητές και μοιράζεται μαζί τους λίγες στιγμές που θυμάται πολύ έντονα από την περίοδο της Κατοχής. Βρείτε το βίντεο [ΕΔΩ](#).

Η συγγραφέας διαβάζει «Τα δάκρυα της δασκάλας», μια αληθινή ιστορία από το βιβλίο, που πάντα τη συγκινεί. Ακούστε το ηχητικό αρχείο [ΕΔΩ](#).

Περισσότερα για τη Λότη Πέτροβιτς Ανδρουσοπούλου και το έργο της μπορείτε να βρείτε στο www.loty.gr

III. Διαβάζουμε διηγήματα από το βιβλίο

ΔΙΗΓΗΜΑ : «Η τρελή των Εξαρχείων»

ΠΡΩΙ ΜΑΓΙΑΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ και η πλατεία των Εξαρχείων είν' ακόμη αδειανή.

Σε λίγο τα τραπεζάκια κάτω από τα δέντρα και τις τέντες, γωνία Θεμιστοκλέους και Ανδρέου Μεταξά, στο «αναπαλαιωμένο» διώροφο που τώρα είναι στέκι της νεολαίας και κάποτε ήταν το μπακάλικο του Σταύρου Ξινογαλά, θα πλημμυρίσουν πελάτες: Νεαρούς με φθαρμένα μπλου τζιν που θ' αφήσουν τα μηχανάκια τους παρακάτω και θα έρθουν με βήμα βαριεστημένο, κοπέλες με ανακατωμένα μαλλιά που το μάτι τους, ανέμελα τάχα, θα παίζει αριστερά δεξιά, και άλλος θα παραγγέλλει παγωμένο καφέ, άλλος ζεστή σοκολάτα...

Καρφίτσα δε θα πέφτει και στις καρέκλες της παραπάνω γωνίας, Θεμιστοκλέους και Βαλτετσίου, εκεί που άλλοτε ήταν η ΕΒΓΑ της γειτονιάς. Θα γεμίσουν κι οι πολυθρόνες μπροστά στο άλλοτε Φλοράλ, το παλιό ζαχαροπλαστείο, εκεί, στο ισόγειο της μπλε πολυκατοικίας, που είχε τον καιρό του πολέμου στην ταρατσα της τη μαύρη μεγάλη σειρήνα να σημαίνει τους συναγερμούς, διαγωνίως απέναντι από το Βοξ, το θερινό σινεμά, Θεμιστοκλέους και Αραχώβης.

Μπαίνω στον πεζόδρομο της Βαλτετσίου. Περνώ ανάμεσα από τραπεζάκια με τραπεζομάντιλα πλαστικά και καρό. Στ' αριστερά μου η ταβέρνα «Ροζαλία». Εκεί ακριβώς που ήταν το υπόγειο της κυρα-Αυγούστας...

«Αν δε φας το πλιγούρι σου, θα φωνάξω την κυρα-Αυγούστα!» φοβέριζαν στην Κατοχή τα παιδιά τους οι μανάδες της γειτονιάς.

Το πλιγούρι το μαγείρευαν όσες φορές δεν έβρισκαν τίποτα άλλο ν' αγοράσουν –μια στάλα ρύζι με μπόλικά πετραδάκια, κανένα όσπριο μουχλιασμένο, λίγο αλεύρι μες στο σκουλήκι– από το μπακάλικο του Σταύρου Ξινογαλά. Κι έπρεπε, άνοστο ξάνοστο, να φαγωθεί, μη μείνουν τα παιδιά σκέτα κόκαλα.

Δεν ήταν μονάχα για το πλιγούρι μπαμπούλας η κυρα-Αυγούστα. Ήταν και για τις σκανταλιές, και για τα πολλά τρεχοβολητά στο λόφο του Στρέφη, και για τα γδαρμένα γόνατα, και για τα ρούχα τα τριμμένα που σκίζονταν εύκολα με το παιχνίδι – αμπάριζα και κρυφτό και πόλεμο με αυτοσχέδια ξύλινα όπλα...

«Θα φωνάξω την κυρα-Αυγούστα!»

Και σούζα εμείς όλοι, ο αδερφός μου ο Μάνος κι οι φίλοι του –ο Μίλων, ο Λεωνίδας, ο Ιορδάνης, ο Αλέκος κι οι άλλοι– που πήγαιναν πια και σχολείο, από κοντά κι εγώ το νήπιο, το μόνο κορίτσι, το «νιάνιαρο» της συντροφιάς.

Πώς να μην τη φοβηθείς την κυρα-Αυγούστα; Έτρωγε, λέει, παιδιά! Το μάτι της άγριο, τα μαλλιά της βαμμένα φτερό κοράκου, η μύτη γαμψή, στην πλάτη καμπούρα και τα ρούχα της κουρελιασμέ-

να και βρόμικα να σέρνονται μέχρι κάτω. Ξεπρόβαλλε κάθε τόσο στο κατώφλι της για να γρυλίσει λέξεις ακατανόητες, να πάρει ό,τι αποφάγι της άφηνε πού και πού η μικροκαμωμένη Ιωάννα που δούλευε στου Ξινογαλά κι ύστερα ν' αποτραβηχτεί και να λουφάξει πάλι στο σκοτεινό, τρομαχτικό της υπόγειο άντρο, απ' όπου φορές ακούγονταν ήχοι παράξενοι, ανεξήγητοι. Και τις νύχτες, έλεγαν στη γειτονιά, τριγυρνούσε αλλοπαρμένη στους δρόμους, κι ας ήταν θανατερά επικίνδυνο να βγαίνει κανείς τις ώρες που απαγορευόταν η κυκλοφορία.

«Κολοκύθια! Εγώ δεν πιστεύω πως τρώει παιδιά» σήκωσε άφοβα το κεφάλι μια μέρα ο Μίλων, που ένιωθε μεγαλύτερος.

«Εγώ το πιστεύω» τρεμούλιασε ο Ιορδάνης.

«Κι εγώ!» πετάχτηκε ο Λεωνίδας. «Και προχτές είδα με τα μάτια μου ένα νεαρό μες στο υπόγειο. Τον είδα, σας λέω! Ήταν αδύνατος, το μούτρο του ασπριδερό και φορούσε μπλε παντελόνι σκισμένο».

«Και πώς τον είδες, αφού είναι σκοτάδι εκεί μέσα;» τον κοίταξε δύσπιστα ο Αλέκος. «Και πού είναι τώρα; Γιατί δεν τον είδε κανένας άλλος;»

«Γιατί τον έφαγε, βρε κουτέ!» απάντησε ο Λεωνίδας με θρίαμβο.

Αδύνατο να πάει κάτω η νερόσουπα εκείνο το βράδυ. Στο μυαλό μου αγρίευε περισσότερο η κυρα-Αυγούστα, τέρας γινόταν απαίσιο, μάγισσα φοβερή, χειρότερη κι από τους δράκους που με τρόμαζαν κάθε μέρα, όταν τους έβλεπα να περνούν αγριωποί από τη γειτονιά με τις μαυροπράσινες στολές και να χτυπούν δυνατά, γκαπ γκουπ, τις γυαλιστερές τους τις μπότες στο πεζοδρόμιο – Ναζί τους έλεγαν οι μεγάλοι.

Όσπου μια μέρα χάθηκε από τη γειτονιά η κυρα-Αυγούστα – Δεκέμβρης του 1943 πρέπει να είχε φτάσει.

«Θα πέθανε από την πείνα και την πήρε το κάρο της Δημαρχίας» κούνησε το κεφάλι ο πατέρας μου.

«Ίσως να βγήκε πάλι τη νύχτα και να την έπιασε η Γκεστάπο – τρελή γυναίκα, τι περιμένεις;» σκέφτηκε η μάνα μου φωναχτά.

«Μπορεί να την έπιασαν γι' άλλο λόγο» είπε με νόημα μέσ' απ' τα δόντια της η ξαδέρφη μας η Όλγα –δεύτερη μάνα και μεγάλη μου αδερφή τη λογάριαζα–, που τα ήξερε όλα στη γειτονιά.

Δεν έμαθε κανένας τελικά πώς και γιατί εξαφανίστηκε η κυρα-Αυγούστα.

Πολλά χρόνια αργότερα έπεσε στα χέρια μου ένα βιβλίο με ονόματα αντιστασιακών που εκτελέστηκαν από τους Γερμανούς. Το μάτι μου έπεσε σ' ένα όνομα γνωστό και μαζί ασυνήθιστο: «Αυγούστα...» – το επίθετο δεν το συγκράτησα.

«Συνελήφθη το Δεκέμβρη του 1943» έγραφε παρακάτω. «Έδρασε με το ψευδώνυμο Ροζαλία. Δικάστηκε και καταδικάστηκε σε θάνατο για περίθαλψη και απόκρυψη Βρετανών κατασκόπων και Ελλήνων αντιστασιακών, για μετάδοση μηνυμάτων με ασύρματο και για εκτύπωση προκηρύξεων

με πολύγραφο, που βρέθηκαν στο σπίτι της. Εκτελέστηκε την Πρωτομαγιά του 1944 στην Καισαριανή».

Δεν έγγραφε αν την έλεγαν οι γείτονες τρελή. Αν το σπίτι της ήταν στα Εξάρχεια, στην οδό Βαλτετσίου. Αν φόβιζε τα παιδιά με το άγριο μάτι της, με τη γαμψή της τη μύτη, με τ' ανακατωμένα μαλλιά τα βαμμένα φτερό κοράκου, και με τους ήχους τους μυστήριους που έβγαιναν από το υπόγειο – εκεί ακριβώς όπου είναι σήμερα η ταβέρνα «Ροζαλία»...

Πρωί μαγιάτικης Παρασκευής και η πλατεία των Εξαρχείων άδεια προσώρας. Σε λίγο θα γεμίσει κορίτσια μ' ανακατωμένα μαλλιά κι αγόρια με μπλου τζιν ξεθωριασμένα – μεγάλα παιδιά, πάνω στην τρέλα τους: Άλλα με ανησυχίες, ταλέντα και όνειρα, άλλα με απελπισία, τρυπήματα κι εφι-άλτες.

Κι εγώ ανηφορίζω τη Βαλτετσίου, την ηλικία, τις μνήμες μου... Κι αναρωτιέμαι πάντα: Να ήταν άραγε η δική μας η κυρα-Αυγούστα εκείνη που έλεγε το βιβλίο; Να ήταν αλήθεια πως η τρελή των Εξαρχείων δούλευε για την Αντίσταση; Ή να 'ναι σύμπτωση τ' όνομα της ταβέρνας;

ΔΙΗΓΗΜΑ : «Τα πράσινα μανίκια και ο καιρός της σοκολάτας»

Διαβάζουμε το διήγημα και στη συνέχεια ακούμε τη Σοφία Βέμπο να τραγουδά το «Παιδιά της Ελλάδος παιδιά»

Παράλληλα προβάλλουμε εικόνες της τραγουδίστριας της νίκης.

<https://www.altsantiri.gr/oi-fwnes-ths-elladas/447131/fones-tis-elladas-sofia-vebo-ikones-video/>

ΟΤΙ ΤΡΕΛΑΙΝΟΜΟΥΝ για σοκολάτα όταν ήμουν παιδί το ήξεραν όλοι στο σπίτι – ποιος δεν τρελαινόταν άλλωστε! Και τις σπάνιες φορές που κάποιος απ' τους συγγενείς ή τους φίλους κατάφερνε να βρει ένα κομματάκι τα χρόνια της Κατοχής, έφερνε λίγο και σε μας, σ' εμένα και στον αδερφό μου. Κι ας ήταν μια μπουκιά όλη κι όλη.

«Θα 'ρθει σύντομα καιρός να χορτάσετε σοκολάτα» μας παρηγορούσε ο πατέρας μου.

Κι εμείς είχαμε καταλάβει πια τι εννοούσε πραγματικά όταν μας έλεγε τούτη τη φράση. Δε μιλούσε μόνο για την μπόλικη σοκολάτα που σύντομα θα έφτανε ο καιρός της. Μιλούσε και για το τέλος του πολέμου. Ο ραδιοφωνικός σταθμός του Λονδίνου, που τον άκουγε κρυφά τα βράδια, έλεγε πως η μέρα της λευτεριάς πλησιάζει. Φωτιζόταν τότε το πρόσωπό του, χαμογελούσε μια στάλα και δεν έδειχνε διόλου πετσί και κόκαλο, όπως είχαν καταντήσει κι αυτός και η μαμά και η ξαδέρφη μας η Όλγα, για να τρώμε λίγο παραπάνω εμείς τα παιδιά.

Την απαγορευμένη εκπομπή την άκουγε ο πατέρας μας από ένα δανεικό ραδιοφωνάκι καλά κρυμμένο σ' ένα ντουλάπι του τοίχου. Το κανονικό μας ραδιόφωνο το είχαν σφραγίσει οι Ναζί, όπως όλα τα ραδιόφωνα στη χώρα, για να μην μπορεί κανείς ν' ακούσει τις εκπομπές των συμμάχων. Οι σταθμοί που επιτρέπονταν μιλούσαν μόνο για ό,τι ενέκρινε η προπαγάνδα των κατακτητών: Νίκες πραγματικές ή φανταστικές, μηνύματα του Αδόλφου Χίτλερ, έκβαση του πολέμου ευνοϊκή για τους Γερμανούς κι επικράτηση στον κόσμο του Γ' Ράιχ, όπως έλεγαν το κράτος τους οι Ναζί. Κι ονειρεύονταν να το μεγαλώσουν το κράτος αυτό υποδουλώνοντας όσους λαούς δεν τους είχαν συμμάχους κι εξοντώνοντας όποιον δεν ήταν της «Αρίας φυλής». Κυκλοφορούσαν ήδη πληροφορίες ότι είχαν εκτελέσει απάνθρωπα εκατομμύρια έγκλειστους σε ειδικά «στρατόπεδα συγκέντρωσης» – με άλλα λόγια σε τόπους θανάτου: Εβραίους, τσιγγάνους, ανάπηρους, ανίατα ασθενείς και μαζί αντιστασιακούς, δικούς τους και ξένους.

Τρύπωνα κι εγώ καμιά φορά στο δωμάτιο με το απαγορευμένο ραδιόφωνο, όχι για ν' ακούσω τι θα έλεγε ο εκφωνητής από το Λονδίνο – τόσο γρήγορα και «μεγαλίστικα» που μιλούσε δεν τον πολυκαταλάβαινα. Άλλος ήταν ο λόγος που σκαρφάλωνα στα γόνατα του πατέρα μου. Λίγο πριν ή λίγο μετά τις ειδήσεις, ακουγόταν ένα μουσικό κομμάτι που με μάγευε, με ηρεμούσε και δεν το χόρταινα ποτέ – σχεδόν όπως τη σοκολάτα.

«Ξέρεις από πού είναι η μουσική που σ' αρέσει;» με ρώτησε ο πατέρας μου ένα βράδυ.

Σήκωσα τους ώμους. Πού να ήξερα;

«Είναι παρμένη από ένα μεσαιωνικό βρετανικό τραγούδι, με παράξενο τίτλο» μου εξήγησε. «Green Sleeves το λένε, που θα πει Τα πράσινα μανίκια».

Ήρθε τότε μεμιάς μπρος στα μάτια μου μια εικόνα που είχε μείνει στη μνήμη μου ζωηρή, κι ας είχαν περάσει κιόλας τρία ολόκληρα χρόνια, ας μην είχα κλείσει ακόμα τα τέσσερα τότε, ενώ τώρα κόντευα τα εφτά. Ξαναείδα με το νου την κυρία Σοφία, που με πήγε η Όλγα να τη γνωρίσω λίγες μέρες πριν μπουν οι Γερμανοί στην Αθήνα – μια επίσκεψη που η Όλγα ενθουσιασμένη μου τη θύμιζε πάλι και πάλι τα χρόνια που ακολούθησαν, ίσως γι' αυτό και να είχε χαραχτεί τόσο έντονα στο μυαλό μου.

«Η κυρία Σοφία Βέμπο είναι η μεγάλη μας τραγουδίστρια, την ακούμε από το ραδιόφωνο, ξέρεις ποια λέω» μου εξήγησε στο δρόμο τη μέρα που πήγαμε να τη δούμε. «Εκείνη που τραγουδάει Με το χαμόγελο στα χείλη, Παιδιά της Ελλάδος παιδιά, Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του...»

Ναι, ήξερα, όλος ο κόσμος τα τραγουδούσε κείνα τα τραγούδια, πρώτη και καλύτερη η Όλγα, που την έλεγαν στα Εξάρχεια «το αηδόνι της γειτονιάς». Τόσο, που η φήμη της έφτασε ως τ' αυτιά της κυρίας Σοφίας Βέμπο και ζήτησε να γνωρίσει το κορίτσι με την ωραία φωνή.

Τρελάθηκε από τη χαρά της η Όλγα, μα ντρεπόταν να πάει μονάχη στην κυρία Σοφία. Μ' άρπαξε λοιπόν απ' το χέρι και πήγαμε μαζί στην περίφημη μπλε πολυκατοικία των Εξαρχείων – εκεί έμενε η «τραγουδίστρια της νίκης», όπως άκουγα να τη λένε οι μεγάλοι την κυρία Βέμπο.

Μας υποδέχτηκε μ' ένα πλατύ χαμόγελο κι εμένα μου φάνηκε σα νεράιδα – περίεργη νεράιδα ωστόσο, μελαχρινή σαν την Όλγα και το ίδιο ανθρώπινη, όχι σαν τις ξανθές και αέρινες που έβλεπα σε βιβλία με ζωγραφιές.

Έμεινα να την κοιτάζω εκστατική. Φορούσε –το θυμάμαι ολοζώντανα– μια πράσινη μπλούζα με φαρδιά, μακριά μανίκια.

Με πήρε αγκαλιά, μου έδωσε ένα ολόξεστο φιλί...

«Πώς σε λένε, μωρό μου;» έκανε ύστερα τη συνηθισμένη ερώτηση.

«Λότη» μουρμούρισα.

«Τι όνομα είναι αυτό το Λότη, από πού βγαίνει;» απόρησε.

«Πηνελόπη τη βαφτίσαμε, αλλά το κόψαμε λίγο, για να μην τη μπερδεύουμε με τη γιαγιά της τη συνονόματη, που ζούσε ως πέρσι» έδωσε τις απαραίτητες εξηγήσεις η Όλγα για λογαριασμό μου.

«Τι κρίμα!» έκανε η κυρία Βέμπο. «Το κατακρεουργήσατε το Πηνελόπη, δεν το κόψατε απλώς! Ένα τόσο ωραίο όνομα, αρχαιοελληνικό, να το πληγώσετε έτσι...»

Απογοήτευση έδειχνε τώρα το πρόσωπό της. Κι ήταν η πρώτη από τις μύριες φορές στη ζωή μου που λυπήθηκα κι εγώ για το καημένο μου τ' όνομα, που είχε τραυματιστεί πριν απ' τον πόλεμο χωρίς να πάρει μέρος σε καμία μάχη!

Έπειτα οι δυο τους έπιασαν κουβέντα για το τραγούδι, τον πόλεμο, τους Γερμανούς που είχαν επιτεθεί στην Ελλάδα να ξεπλύνουν την ντροπή των συμμάχων τους των Ιταλών, που τους είχε ρεζιλιέψει με τις νίκες του ο ηρωικός ελληνικός στρατός...

Όσο μιλούσαν, εγώ έμενα στην αγκαλιά της μαγικής κυρίας Βέμπο τυλιγμένη με τα φαρδιά πράσινα μανίκια της κι ένιωθα μια ζεστασιά παράξενη, ένα περίεργο αίσθημα ηρεμίας και ασφάλειας.

«Ό,τι και να γίνει, στο τέλος η νίκη θα είναι δική μας» έλεγε στην Όλγα με σιγουριά η κυρία Σοφία. «Θα

τους νικήσουμε τελικά και τους Γερμανούς, όπως νικήσαμε τους Ιταλούς. Εγώ θα φύγω σε λίγο καιρό, θα πάω στη Μέση Ανατολή, στην Αίγυπτο ίσως ή αλλού, δεν ξέρω, μα όταν τελειώσει ο πόλεμος θα γυρίσω. Και τότε όλα θα διορθωθούν, όλα θα γίνουν. Θα φροντίσουμε και για τη φωνή σου, θα σε στείλω...»

Δεν πρόφτασε να τελειώσει τη φράση της. Η μεγάλη σειρήνα που βρισκόταν στην ταράτσα της μπλε πολυκατοικίας βάλθηκε να ουρλιάζει.

«Συναγερμός!» πετάχτηκε η Όλγα τρομαγμένη. «Πρέπει να γυρίσουμε γρήγορα σπίτι, να κατεβούμε στο καταφύγιο!»

Εγώ είχα κλείσει τ' αυτιά μου κι έτρεμα σύγκορμη. Πάντα με τάραζε κείνος ο στριγκός, απαίσιος ήχος, μα τούτη τη φορά ήταν πολύ δυνατότερος, πολύ πιο τρομαχτικός, έτσι που είχαμε τη σειρήνα πάνω από το κεφάλι μας.

«Καθίστε εδώ και μη φοβάστε καθόλου!» έμεινε ψύχραιμη η κυρία Σοφία. «Την Αθήνα κανένα αεροπλάνο δεν πρόκειται να τη βομβαρδίσει. Έχουν υποσχεθεί να σεβαστούν την Ακρόπολη. Ο Πειραιάς μόνο κινδυνεύει, που είναι λιμάνι. Αν φύγετε τώρα, ώσπου να φτάσετε σπίτι σας, ο συναγερμός μπορεί και να έχει λήξει».

Είχε δίκιο. Η αγωνία δεν κράτησε πολύ. Σε λίγο η σειρήνα σήμανε «λήξη» του συναγερμού.

«Βλέπετε;» μας χαμογέλασε η κυρία Βέμπο. «Κανένας λόγος για πανικό».

Έπειτα σηκώθηκε, άνοιξε ένα ντουλάπι και γύρισε με κάτι στα χέρια.

«Εσύ, μωρό μου, να μη στενοχωριέσαι για τίποτα, μ' ακούς;» έσκυψε σε μένα. «Καιρός να βάλουμε κάτι στο στόμα μας τώρα!» μου έδωσε κείνο που κρατούσε.

Ήταν μια πλάκα σοκολάτα υγείας.

«Ίσως σου φανεί πικρούτσικη, μα είναι η μόνη που δε χαλάει με τον καιρό» μου χάιδεψε το κεφάλι.

Βάλθηκα να την ξετυλίγω με λαχτάρα.

«Με την ησυχία σου, μη βιάζεσαι!» γέλασε κείνη. «Η σειρήνα που σε τρόμαξε θ' αργήσει να ξαναχτυπήσει.

Είπαμε: Καιρός για σοκολάτα τώρα!»

Σκέφτομαι καμιά φορά πως ίσως από τότε δέθηκε μέσα μου η γεύση της σοκολάτας με την ανακούφιση, τη σιγουριά, την ηρεμία... Μπορεί από τότε, όποτε χρειάζομαι τούτα τα συναισθήματα, να λέω μέσα μου «καιρός για σοκολάτα!».

Εκείνα τα χρόνια, τούτη τη φράση ξανάκουσα να τη λέει ο πατέρας μου στις 12 Οκτωβρίου του 1944, τη μέρα της λευτεριάς.

Από το πρωί ξεσηκωμένη όλη η Αθήνα. Σημαίες ελληνικές άρχισαν γρήγορα να κυματίζουν παντού, πλημμύρισαν τα μπαλκόνια και τα καταστήματα. Ο κόσμος ξεχυνόταν στους δρόμους, οι άνθρωποι αγκαλιάζονταν ακόμα και χωρίς να γνωρίζονται –τους έβλεπα από το μπαλκονάκι του σπιτιού μας– οι καμπάνες χτυπούσαν σαν παλαβές, πανζουρλισμός στην πλατεία των Εξαρχείων και το ραδιόφωνο, φανερά πια συντονισμένο στο σταθμό του Λονδίνου, να παίζει δυνατά τ' αγαπημένα μου «πράσινα μανίκια».

Στην αρχή δεν καταλάβαινα πώς και γιατί όλ' αυτά.

«Τι έγινε;» ρώτησα τον πατέρα μου σαστισμένη.

«Φεύγουν οι Γερμανοί!» έσπευσε η Όλγα να μου λύσει την απορία. «Ντύσου να πάμε στην Ομόνοια! Έρχονται οι σύμμαχοι! Μπορεί να είναι μαζί τους κι η Σοφία Βέμπο!»

«Λευτερωθήκαμε, κοριτσάκι μου! Λευτερωθήκαμε πια!» μίλησε και η μάνα μου δακρυσμένη.

«Δηλαδή;» ξαναρώτησα έκθαμβη, κάτι σα ζάλη ένωθα με τούτο το νέο – πολύ μεγάλη τέτοια χαρά για να χωρέσει στο πολεμόπληκτο παιδικό μου μυαλό...

Ο πατέρας μου γέλασε. Με σήκωσε ψηλά –πούπουλο ήμουν ακόμα στα επτά μου χρόνια από το λιγιστό φαΐ της Κατοχής– και μου ψιθύρισε στ’ αυτί:

«Δηλαδή καιρός για σοκολάτα!».